

Марченко Валерій

канд. екон. наук, с.н.с., завідувач лабораторією

Інститут тваринництва НААН

Харків, Україна

ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

Сільська територія є основою діяльності громад. Вона представлена трьома основними сферами функціонування – виробничою, соціальною, екологічною. Всі ці сфери спрямовані на підтримку розвитку інфраструктури територій та діяльності господарств, на яких вони базуються. В аспекті цього питання скотарство є однією з головних галузей тваринництва, що забезпечує цілорічне виробництво повноцінних продуктів харчування.

По території України, залежно від форм господарювання, молочне поголів'я корів сконцентроване нерівномірно. Крім того, за статистичними даними виробництво молока в господарствах населення та фермерських господарствах складає близько 75 % від загальної кількості виробленого молока [1, 2]. В більшості випадків молоко від цього сегменту виробників відповідає лише другому сорту - 87,2%. Частка молока I гатунку – 9,0%, а вищого та екстра – лише 0,1%. Негатункове молоко – 3,6%. Головною причиною низької якості є високий рівень бактеріальної забрудненості та соматичних клітин. Це пов'язано, по-перше, з високим рівнем захворюваності корів на мастит, що впливає не лише на якість молока, а й на рівень молочної продуктивності та економіку його виробництва. Другий суттєвий чинник - порушення основної вимоги його первинної обробки – охолодження та зберігання за температури -4° С. Все це відбувається на фоні порушень норм і технологічних вимог до утримання, селекції, годівлі продуктивних тварин і молодняку. Водночас має недостатній ступінь вирішення питання технологічного переоснащення дрібних господарств.

Кооперація є головним напрямом вирішення блоку цих проблем. Головний принцип тваринництва – одержання здорових високопродуктивних тварин у ланцюзі «від здорового теляти до високопродуктивної корови» і виробництво якісної та безпечної сировини [3, 4].

Здоров'я тварин є запорукою одержання якісної продукції.

Аналіз світового досвіду здійснення постійного моніторингу якості сирого молока та впровадження ветеринарних заходів свідчить, що зростання якості молока і зменшення кількості соматичних клітин в ньому позитивно впливає на продуктивність корів.

Проведені розрахунки показали, що підвищення якості молока, яке здається на переробку сільськогосподарськими підприємствами, вплине на ціну 1 ц молока, яка зросте на 4,9 %. Це дасть змогу отримати додатково 654 млн грн виручки від реалізованого молока.

Підвищення якості молока у господарствах населення забезпечить збільшення реалізаційної ціни на 28,2 % та 1,3 млрд грн додаткової виручки. Загальний ефект від покращення якості молока може досягати 2 млрд грн.

Підпорядкування процесу виробництва продукції скотарства стратегічному

вектору державної підтримки його розвитку полягає у поєднанні державних механізмів регулювання (розробленні галузевих програм, регіональних програм підтримки виробників, застосуванні диференційованих механізмів підтримки особистих господарств населення) та ринкових механізмів. Це, в свою чергу, буде стимулювати створення виробничих та обслуговуючих кооперативів, їх співпрацю з сільгоспвиробниками та господарствами населення, формування «молочних поясів» на основі кластерної побудови галузі.

Основним джерелом стимулювання розвитку кооперування та спрямування інвестицій у розвиток галузі тваринництва виступає державний бюджет. Загальна сума підтримки для АПК на 2018 рік передбачає 6,4 млрд грн. На розвиток тваринництва передбачається фінансування у розмірі 4 млрд грн, на компенсацію за придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва – 1 млрд грн, на фермерство - 1 млрд грн, що включає здешевлення кредитів 500 млн грн, 205 млн грн на компенсацію за придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, 190 млн грн на компенсацію вартості насіння, 100 млн грн на фінансову підтримку обслуговуючих кооперативів та 5 млн грн на компенсацію вартості консультативних послуг; на інші інструменти підтримки – 418 млн грн.

За своєю сферою діяльності у розвитку молочного скотарства слід виділити два види кооперативних об'єднань - обслуговуючі кооперативи та виробничі кооперативи.

Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є окремим видом як обслуговуючих (відповідно до Закону України «Про кооперацію»), так і сільськогосподарських (відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»), але з низкою особливостей, а саме:

- їх засновниками і членами виступають самі товаровиробники, які при цьому не втрачають своєї економічної самостійності;
- вони мають досить чітко визначену мету діяльності - зменшення витрат або збільшення доходів членів кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності, а не одержання прибутку юридичною особою, що їх принципово відрізняє від сільськогосподарських виробничих кооперативів, які діють виключно з метою отримання прибутку;
- з іншого боку - можливість ведення діяльності із захисту економічних інтересів значно розширює сферу діяльності таких кооперативів;
- можуть надавати послуги тільки своїм членам (інші обслуговуючі кооперативи можуть надавати послуги іншим особам, в обсягах, що не перевищують 20% загального обороту кооперативу).

Важливим є те, що на відміну від виробничих, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи можуть об'єднувати як фізичних, так і юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції.

Сільськогосподарські виробничі кооперативи забезпечують кормами, транспортом, паливом та іншими ресурсами своїх членів для ведення ними особистого підсобного господарства, вирішують багато соціальних питань.

Діяльність сільськогосподарських виробничих кооперативів побудована на принципах демократії і самоврядування, що має соціально-політичне значення, так як жителям села, які не бажають, або не мають достатньої можливості організувати селянське (фермерське) господарство, господарські товариства, надається можливість

розвивати господарську та творчу ініціативу, отримувати доходи. Більшість сільськогосподарських виробничих кооперативів працює на орендованій, а не на власній землі, що також ускладнює залучення позичкового капіталу, знижує стійкість їх діяльності. Завдяки обслуговуючим та виробничим кооперативним об'єднанням створюються механізми конкурентної ціни та формується кредитна політика. Разом з переробниками спільно закуповується обладнання, покращується забезпеченість кормами і збільшується продуктивність своїх корів через різні послуги і програми, які здійснює кооператив, організовується і поліпшується загальний доступ до ринку збуту молока індивідуальним виробникам, покращується його якість та безпека.

Система кооперації дозволяє створити ефективну мережу постійного моніторингу сирого молока, яке поступає при його заготівлі. Покращення якості молока відбувається за рахунок: забезпечення ефективного збору, охолодження і транспортування; впровадження технологічного доїльного обладнання; ветеринарного обслуговування; ефективності відтворення поголів'я; забезпечення кормами; надання інших послуг.

Обслуговуючі та виробничі кооперативи є реальною основою для створення чіткої системи моніторингу і управління якістю молока з господарств постачальників та членів кооперативу.

На основі кооперативних засад стають можливими вирішення питань одержання високоякісної сировини від здорових тварин, що підвищить доходність виробництва молока в господарства населення, а саме:

- розширення кооперативної системи збуту сільськогосподарської продукції, здатної конкурувати з великими торговельними мережами за роздрібними цінами, дозволить підвищити прибутковість виробництва;

- створення на базі кооперативних галузевих об'єднань систем виробництва і реалізації екологічно чистих натуральних сільськогосподарських продуктів харчування, що забезпечують збереження здоров'я населення країни;

- надання жителям села послуг виробничого характеру (осіменіння худоби, сепарування молока, виготовлення дерті і комбікорму, виробництво продукції з давальницької сировини та ін.);

- розширення доступу сільського населення до зведення об'єктів виробництва тваринницької продукції технологічно оснащених новою технікою на кооперативних засадах;

- розширення кооперативних послуг з водозабезпечення, енергозабезпечення, газопостачання, житлово-комунальними та іншими необхідними послугами в конкретних умовах життя сільського населення для поліпшення соціальної сфери села;

- забезпечення власників особистих господарств лікарськими та ветеринарними препаратами та медикаментами;

- впровадження енергозберігаючих сучасних технологій, як в сільськогосподарському виробництві, так і в соціальній сфері життя сільського населення на базі сільських кооперативів.

Розвиток кооперативних відносин дозволить підняти соціально-економічний статус сільських територій на новий рівень, наблизити умови життєдіяльності сільського населення до міських стандартів і знизити міграційні тенденції.

Виконання цих умов щодо запровадження механізму забезпечення виробництва

якісного молока у господарствах населення, забезпечить відповідність вимогам переробних підприємств до якості сировини, дасть можливість підвищення сортності з можливістю промислової переробки.

Список використаних джерел

1. Тваринництво України : статистичний збірник ; за ред. Н.С. Власенко. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 141 с.
2. Фермерські господарства Харківської області : статистичний збірник ; за ред. О.М. Ракітіної. Харків : Державна служба статистики України, Головне управління статистики у Харківській області, 2014. 83 с.
3. Стратегія розвитку тваринництва України до 2020 року / Я.М. Гадзало, М.І. Бащенко, О.М. Жукорський, О.І. Костенко, та ін. Київ : Аграр. наука, 2016. 104 с.
4. Тваринництво України. Стан, проблеми, шляхи розвитку (1991-2017-2030 рр.) ; за ред. акад. НААН М.І. Бащенка. Київ : Аграр. наука, 2017. 160 с.

Місюк Микола
аспірант

Науковий керівник: д-р екон. наук, доцент Цвігун І.А.
Подільський державний аграрно-технічний університет
Кам'янець-Подільський, Україна

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КОРМОВИРОБНИЦТВА

Належність до трьох сфер агропромислового комплексу: ресурсної (корми виступають засобами виробництва та предметами праці) продукції тваринництва; безпосередньо виробництва (вирощування, заготівля і зберігання кормів); галузі переробки сільськогосподарської продукції (виробництво комбікормів є однією із особливостей кормо виробництва, яку необхідно враховувати при дослідженні).

З погляду ефективності специфіка кормовиробництва проявляється в тому, що воно є галуззю рослинництва, безпосередньо визначає ефективність галузі тваринництва, охоплює польове, лукопасовищне виробництво кормів, природні кормові угіддя та комбікормова промисловість, а тому включає функції, властиві кожній із цих галузей. Звідси можна стверджувати, що кормовиробництво – комплексна галузь сільськогосподарського виробництва до складу якої входить: польове виробництво кормів, луківництво і комбікормову промисловість. Враховуючи те що коромовиробництво охоплює низку галузей і підгалузей промисловості та сільського господарства необхідно відмітити те, що даний комплекс потребує значних інвестицій, залучення додаткових матеріальних та трудових ресурсів, застосування наукових досягнень.

Поняття «кормовиробництво» розглядається по різному в сучасній економічній літературі. Деякі автори розглядають його надмірно широко, інші надто вузько. Щодо